

השאבנם של יגאל

שרי העבודה אלון

כדי לשחרר את עצמו מחובות בלתי נעימות, שהוא מפוֹקני על זולתו.

אולי מותר להזכיר בהקשר זה — אם אנו עוסקים כבר בענייני שבת — את הווייתו שהופיע לפני כמה ימים בעתון הארץ. ממנו למדנו שלשרים במדינת ישראל יש גורג להחליף בלי לישב את שלטי המספרים של מכונותיהם — להסיר את המספר הכחול, הממשלתי, ולהציב מספר כתום — ואז ממשיכה המכונה לנסוע בשבת.

הגבי שרים המפוקנים מצוות של כפייה דתית על האזרח — מפוקני אם זה תואם את האסתטיקה הצרופה.

הנהגה באה הצעת חוק זו ומשחררת, בדלת האחורית, את המפעלים הקרובים ביותר לאותן מפלגות שנתנו ידן לכפייה דתית זו. בקיבוץ ובמושב — מותר; במושבה — אסור.

הצעת החוק קובעת כי לחברי אגודה שיתופית חקלאית מותר לעבוד במפעלים ובבתי מלאכה השייכים לאגודה גם בימי שבת ומועד, אם העבודה קשורה בשירותים הנחוצים למשק האגודה. אלה אינם שירותים חיוניים דווקא.

אם מתקלקל הטראקטור השייך לקיבוץ גבעתי פלוני, או למושב תלפמוני — אפשר יהיה לתקנו במוסך הקיבוץ או המושב, אפילו ביום שבת. אבל אם מתקלקלת מחרש'תו של חקלאי במושבה השכנה — נגיד שדה אלמוני — אסור יהיה לו לתקן אותה בשבת בבית המלאכה הצמוד למשק שלו, לפי החוק הנהגה.

אין לנו שום דבר נגד קיבוצים ומושבים. להיפך.

אבל עניין זה יוצר את ההרגשה הבלתי נעימה שמפ"ם ואחדות העבודה — שבלעדן אין החוק הזה יכול להתקבל — משחררות את עצמן, דרך הדלת האחורית, מן החוק הזה.

שאבנס גם למוסלמים

יש להגיד מילה אחת גם על הערבים. אם מוסלמי או נוצרי גר במקום או ברובע שבו מהווים המוסלמים פחות משלוש — הוא חייב לשמור על השבת היהודית. לא נאמר בחוק מהו "רובע". האם אויניינסאנס בתיפה הוא רובע? או שמא חטיפה כולה מהווה רובע? האם מדובר על מיעוט של שלישי ביופ, או בשכונת עגימי ביפו? ואיזה צדק יש בכך שמוסלמי יהיה חייב לסגור את חנותו בואדי ינסאנס ביום השבת, ואם הוא מוסלמי אדוק — יסגור אותה גם ביום השישי, ואם הוא נוצרי אדוק — יסגור אותה גם ביום הראשון? יש פה אפליה כלפי הערבים!

שיטת הפלמי'ח הדתי

כבוד היושב ראש, כולנו מבינים לאן הדברים הולכים, לאן הם מתקדמים. הכפייה הדתית מתגברת ממשבר למשבר, מקואליציה לקואליציה, מבחירות לבחירות. עוד פרוסה ועוד פרוסה. קצת פה וקצת שם. אמני האסטרטגיה, היושבים לא רק במפלגות שהיו קשורות פעם בפלמי'ח, אלא גם במפד"ל, אמני האסטרטגיה של הכיבוש הדתי — פיתחו שיטה: לכבוש קצת, להתמקם, להתבצר, ולכבוש עוד קצת, מקואליציה לקואליציה. לאט לאט נפרסת עוד פרוסה של הנקניקי, פרוסה לפרושה. זהו מיצעד שכליכולו לכיוון אחד: אל השיעבוד לכפייה הדתית. הוא מתקדם ומתקדם. וחבל לראות אותך, שר העבודה, שניצח פעם על מיצעדים יותר מפוארים — מגיח על המיצעד הזה.

שבת ארצי, שהשר זרה ורהפטיגי ניסה בשעתו: חוק שמטרתו להפוך כל שבת ליום כיפור ואת כל הארץ לבני ברק.

מכאן גופם של הדברים: הצעת החוק הנוגה באה, בין היתר, לאסור על בעל קיוסק לסגור בחנותו בשבת. לאסור על בעל מלאכה לעבוד בבית מלאכתו, בשבת או באחד ממועדי ישראל האחרים, בהם קיימת חובת איסור מלאכה, מבעלי המלאכה לא רב המרחק לבעל המשאית או ה'מונית'. אחרי הכל, כלום קיים הבדל מהותי בין השניים? לגבי האיש הדתי מההנה המשאית מקור-פרנסה, בדיוק כמו חנות או בית-חרושת.

ואם כך, מדוע שלא תיאסר מחר, שוב בדלת האחורית, למשו ענייני תיקון פקודת התעבורה, כל תנועת כלי רכב ציבורי בשבת או באחד ממועדי ישראל?

בפסקדין שניתן לפני כמה שנים (עירעור פלילי 311/58) בתיק תחנת הדלק בראשון לציון בע"מ נגד הויעץ המשפטי, נקבע כי בתחנת דלק אין לראות אלא חנות למכירת דלק, אין, אפוא, כל הבדל בעיני בית המשפט בין המושג של חנות לבין תחנת דלק, ופירוש הדבר שבאותם מקומות, שבהם מותרת כיום מכירת דלק בשבתות ובחגים — בעתיד עלולה המכירה להיאסר כליל.

אני תמה איך מקבל כבוד השר על עצמו, בקלות כזאת, לפרש את החוק פירוש שאינו מופיע כלל בחוק עצמו, פירוש הסותר את הפירוש שניתן עליי בית המשפט.

בית המשפט קבע שכל אלה הן חנויות — גם הרוכנים, גם הקיוסקים, גם תחנות הדלק. והנה בא כבוד השר ומכחיש זאת בקלות.

לא נאמר בהצעת החוק "החוק הזה אינו חל על קיוסקי, ולא על תחנת דלק".

קריאות מופסקי מפ"ם: החוק לא יחול על תחנות דלק! זה נקבע בחוק! אכנרי: לא דוברים ולא יערו!

כבוד השר שם עצמו, בלי כל סמכות משפטית, במקום בית המשפט העליון, ומבטיח הבטחות שלא יוכל לעמוד בהן.

מדוע אתה, יגאל אלון?

מצער לראות דווקא אותך, אדוני שרי העובד, דה, נותן יד לפחיתים. מדוע היית צריך להסי כים לכך שתיוקוני כפייה אלה יותקנו באמני צעות חוקים התונים לשליטת משרדך? זה לא הולם את ערךך!

ואם בכל זאת נתונים חוקים אלה להשגתך, כבוד השר — מדוע אתה מסכים לכך שהיתרים כללים הנוגעים לענייני גניעבורה מובקעים? ינתנו על-פי החלטת ועדת שרים ה' מורכבת מראשי הממשלה, שר הדתות ושר העבודה? האם אתה עצמך אינך מספיק לצורך זה? אם אלה הם ענייני עבודה — האם לא די בחיתול של שרי העבודה? גם מבחינת ניסוחו לוקה חוק זה בחסר. כבר אמרנו שבי הצעת התיקון אין כל הגדרה למונח "בית מלאכה", "מפ" על תעשייתית" ו"חנויות". לאור פסקדין שהוכרתי, עלולים מונחים אלה להתפשט על שטחי עיסוק רבים.

בפסקדין זה הוגדרה חנות כמקום שבו מתנהל עסק של מכירה ללקוחות. נאמר שם במפורש כי הצורה החיצונית, המיבנה או הרכבי המיבנים, או הסידור הפנימי אינם בין הגורמים המכריעים בשאלה אם מקום מסוים מהווה חנות. לאור נתונים אלה מוטב היה להגביל ולסגור ייתכן מאד שעל-פי הגדרה רחבה זו גם דוכני רוכלים, מפעדות, ובתיקפה ייכללו עליידי בית המשפט בחוק זה.

פתחו לעצמם דלת אחורית

כבוד השר, יש הרגשה בלתי נעימה בציבור, שהמחוקק בישראל משאיר לעצמו, לעתים יותר ויותר תמופות, דלת אחורית פתוחה

* הכוונה להיתרים היכולים להינתן למקומות עבודה חיוניים, המשחררים אותם מתחולת החוק.

להלן נאומו של ח"כ אורי אבנרי בדיון על "חוק שעות עבודה ומנוחה" כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה.

חירותו של האדם הישראלי רומה לנקניקי. היא נחתכת, פרוסה אחרי פרוסה, עליידי הפכין החלודה של הכפייה הדתית.

לפנינו מונחת היום פרוסה נוספת. פרוסה דקה, כביכול, אותם האחרים לחיתוך מתנחמים בכך, שלולא הם, לולא גבורתם, הייתה הפרושה עבה יותר. לכן חשוב להכריז כאן: לא דוברים ולא יערו, לא אלון ולא יערי.

מפ"ם ואחרות העבודה מפא"י והליברלים העצמאיים, ש' נתנו ידם לחיקוק נפסד זה, חוך הפרה גלויה של הבטחותי הם ומעילה מפורשת באמון הבורח, לא פעלו מתוך כוונה. יש להם רוב קואליציוני גם בלי המפד"ל. והרי כולנו יודעים שערך גדרות חיל ושמורים חשובים לא היו חוס' מים את דרכה של מפד"ל אל הקואליציה.

לכן, אין זו סתם בגידה בעקרונות. זוהי גם בגידה בלתי נחוצה, בגידה במוזרות, בגידה שמקורה בחולשת יאופי וכלא-איכפתיות לגבי חירות האדם.

הסטאטוס קוו דומה למאסטיק

גם כוב שני יש להפריך כבר בראשית הדברים. בעלי חיקוק זה מנסים להעמיד פנים כאילו אין כאן הפרת הסטאטוס-קוו, אותו סטאטוס-קוו שהוזכר בסעיפים 61/62 של קווי היסוד משנת 1959, שלא שוננו עד היום: "הממשלה תימנע כפייה דתית ואנטי-דתית מ'אזה צד שהוא... הממ' שלה תשמוך על הסטאטוס-קוו במדינה בענייני דת".

סטאטוס-קוו זה לא היה קיים מעולם. הוא כילו אנדה. הוא גמיש כמו מאסטיק, ונמצא בתנועה מתמדת — תמיד בכיוון אחד: לעבר כפייה דתית קיצונית יותר, חשוכה יותר. הצעת חוק זו היא הוכחה בולטת לכך.

נזלאכות מחשבת של הסוואה

היא מתעטפת באליבי של חיקוק סוציאלי להבטחת מגו חתו של העובד היגע.

אולם זוהי הסוואה בלבד, כשם שכל הצעת החוק הזאת היא מלאכת מחשבת של הסוואה, ששום אלוף בצה"ל לא היה מתבייש בה מבחינה מקצועית.

אני זוכר, כבוד שרי העבודה, כאשר אתה באת לחזית ה' דרום וקיבלת על עצמך את הפיקוד. אני הייתי אז טוראי פשוט. אחד הדברים הראשונים שהתחילו אז לשים עליהם את הדגש היה שילכול שיטות הסוואה...

מנחם בגין (חרות): איזה סיפור אתה מספר על חזית הדרום? על מה אתה מדבר?

אורי אבנרי: על הסוואה. קאמופלאז' בלעז. מה שנתון כאן אינו הגנת המדינה על מנוחת העובד, אלא התערבות גסה של המדינה בחופשיה האדם, לשם כפיית מצווה דתית.

ייתכן שעובד שכיר זקוק לכך שהמדינה תגן על זכותו לנות יום שבועי, כי אולי אין לו הצבירה לסרב לעבוד כאשר מעבידו דורש זאת. אולם אדם עצמאי זכאי להחליט בעצמו אם הוא רוצה לנחה. מתי הוא רוצה לנחה, באיזה יום שבועי, באיזה שבוע בחודש. אין שום זכות למדינה להתערב ברצונו זה.

מה שהאדם עושה ביומו החופשי — זה עניינו בלבד!

אם המהנדס הולך בשבת לבית המלאכה שלו כדי לעבוד על המצאה שהיא תוכן חיוני, אם בעל-מלאכה הולך לסדנה כדי לתקן כמה מכשירים בתיים שלו; אם תנוני רוצה לספל בשבת בסחורו — איזו זכות יכולה להיות למדינה להעניש אותו על כך בקנס של 1000 לירות?

כל הארץ — בני ברק

הבה נקרא לילד בשמו: זהו חוק שבת. זהו צעד חשוב קדימה לקראת אותו חוק

אורי אבנרי: אני מתקן את עצמי, גברתי היושב ראש. יש להרים את הקול ולהתריע נגד כל ניסיון להכניס את המדינה לענייני ילודה. זאת היא הספירה הפורטית ביותר של המשפחה, ורק הפרט יכול להחליט אם הוא רוצה להקים משפחה, ומה יהיה גודלה. לא זו בלבד שאסור למדינה להתערב בכך, אלא היא צריכה להבטיח חינוך מיני נאות בבתי-הספר, כדי לקדם תיכונן ילודה הראוי לשמו. יש להתריע נגד האיוולת שבעצם הרעיון של מדיניות ריבוי-ילודה. הטבע והמדע כבר הוכיחו איוולת זו. הוכח שיש עקומה ברורה של ריבוי ילודה בשכבות הנחשלות. כאשר שכבו אלה מת' בסוסות, הילודה יורדת — וטוב שהיא יורדת. הדבר מקדם את החינוך, מבטיח חינוך טוב יותר, ותנאים טובים יותר, לילד. כאשר המשפחה מתבססת היטב, מתחילה העקומה שוב לעלות. זה הוכח בכל מדינות הרוחה, כמו צרפת וארצות-הברית. ובעיקר: יש להרים את הקול ולהתריע נגד הסכנה הצפויה בהכנסת רעל המחשבה הביולוגית לתודעה הפוליטית.

אורי אבנרי: היתה הצעה לדון בעניין זה בוועדה, והצעה שניה להוריד את העניין מסדר-היום. נמנעתי מהצבעה, ואני רוצה להסביר מדוע. הווי"ר רבורה נצר: עליך לא לדון בנושא. לא הוחלט לדון בו. אורי אבנרי: אני מדבר על הצעת ח"כ שטרן, שהתבססה על הצעת ח"כ רפאל. נטלתי את רשות הדיבור כדי להזהיר את הבית בפני מגמה המהלכת אימים ברחוב. הדין והחשבון של הפרופסור בקי, שאינו מסתפק בסטטיסטיקה, אלא הפך את עצמו למטיף בשטר, מוטיף שמן למדורה זו. יש להרים את הקול ולהתריע נגד הכנסת המדינה לחזרה-מיטות. זוהי הספירה הפורטית ביותר של האדם... קריאות: — הווי"ר רבורה נצר: אני מבקשת מן להתחשב בכבוד הבית. אורי אבנרי: וכי אמנתי משהו שאינו פרלמנטרי? הווי"ר רבורה נצר: אתה לא יכול לומר זאת באוזן הכנסת!